

SJEĆANJE NA RAHMETLI HASANA EF. HILIĆA (1949-2010.)

Hamdija NESIMOVIĆ

Sažetak

Hasan ef. Hilić bio je istaknuti imam, hatib, muallim i publicista, koji je 2010. godine preselio na ahiret. Hasan ef. svoj život posvetio je hizmećenju islamu i Islamskoj zajednici, bio je poznat kao imam koji je svom pozivu pristupao marljivo i odgovorno; te bez obzira na posebne društveno-političke prilike upućivao je, razjašnjavao, pisao i kazivao o onome što su nalagali mjesto i vrijeme. U dva mandata bio je glavni imam MIZ-e Velika Kladuša. Bio je potpredsjednik Udruženja ilmijje Bosne i Hercegovine, a Povodom obilježavanja 10 godina rada Udruženja ilmije u okviru IZ-e u BiH, 12. novembra 2008. godine, Glavni odbor mu je dodijelio plaketu i novčanu nagradu za poseban doprinos u promovisanju institucije imama kroz objavljivanje stručnih tekstova.

Navršile su se pune dvije godine od kako je na ahiret preselio istaknuti imam, hatib, muallim, ali i publicista Hasan ef. Hilić. Smrt ga je zadesila u 61. godini života, dok je obavljao imamsko-hatibsku i muallimsku dužnost u džema'atu Todorovo, odnosno dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice u Velikoj Kladaši. Poštujući Hasan ef. s kojim sam se poznao tridesetak godina, a imajući u vidu činjenicu da je bio saradnik islamske revije Muallim i časopisa za odgoj i obrazovanje Novi Muallim, u kojima je objavljivao svoje radove, podsjećam cijenjeno čitateljstvo na ovog predanog i priznatog radnika Islamske zajednice, koji je, iako u psihofizičkoj snazi, „iznenada“ preselio s ovog svijeta.

Bez sumnje, rahmetli Hasan-efendija je zaslužio da ga se sjećamo, jer je sav svoj život posvetio hizmećenju islamu i Islamskoj zajednici, posebno iz razloga što je radio u složenim uslovima, dok je vladao komunizam, kada se budno pratilo šta govori kao imam, čemu poziva i kako se ponaša. Ne obazirući se na tjeskobu koju je nametao vladajući sistem i na prisutnu ograničenost slobode u pogledu islamskog djelovanja, radio je marljivo i odgovorno, upućivao, razjašnjavao, pisao i kazivao o onome što su nalagale prilike, mjesto i vrijeme.

Biografija Hasan ef. Hilića

Hasan ef. Hilić je rođen u Lubardi kod Bužima 1949. godine. Pohađajući osnovnu školu u Bužimu pokazao se izrazito darovitim učeničkom što je prevagnulo da ga otac Sulejman, a na nagovor dvojice učenika Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu Abida Veladžića i Hamida Kedića, upiše u ovu renomiranu školu, koju je završio s odličnim uspjehom 1971. godine.

Po završetku Medrese zaposlio se u džema'at Varoška Rijeka pri Medžlisu IZ-e u Bužimu. Nedugo iza toga upisao je Fakultet političkih nauka, odsjek sociologije, kojeg je vanredno studirajući uspješno završio i stekao zvanje profesora sociologije. Imamsku dužnost u Varoškoj Rijeci obavljao je 23 godine. Sa svojim džematlijama sagradio je džamiju, zanimljivog projekta, čije je svečano otvorenje bilo uoči same agresije na Bosnu i Hercegovinu. U bužimskom Odboru IZ-e obavljao je dužnost sekretara 15 godina, a u više mandata bio je i njegov član. Njegova dugogodišnja angažovanost bila je značajna, jer je dosta uradio na unaprijeđenju funkcionisanja i jačanja ovog tijela IZ-e. Jedno vrijeme, od 1984.

do 1990. godine, bio je i predsjednik Udruženja ilmije Bosanska Krupa-Bužim, gdje je, također, svojom ambicioznošću i elanom želio da pomogne ovom staleškom udruženju, kojem je i sam pripadao.

U oktobru 1994. godine prešao je u džema'at Todorovo, MIZ-e Velika Kladaša. Tri-četiri godine poslije, sa džematlijama je adaptirao mjesnu džamiju sa dvije munare, koja je u toku agresije pretrpila velika oštećenja. U dva mandata bio je glavni imam MIZ-e Velika Kladaša i na toj dužnosti smrt ga je zadesila. Od 1995. bio je skoro deset godina vanjski saradnik u Cazinskoj medresi Džemaludin Čaušević, u svojstvu profesora sociologije, filozofije, logike, pedagogije i psihologije.

Na poslijeratnim izborima bio je biran za potpredsjednika Udruženja ilmije Bosne i Hercegovine. Povodom obilježavanja 10 godina rada Udruženja ilmije u okviru IZ-e u BiH, 12. novembra 2008. godine, Glavni odbor mu je dodijelio plaketu i novčanu nagradu za poseban doprinos u promovisanju institucije imama kroz objavljivanje stručnih tekstova. Također, na desetogodišnjicu od obnavljanja rada Bihačkog muftijstva, 09. oktobra 2003. godine, bihački muftija Hasan ef. Makić dodijelio mu je priznanje za dugogodišnje uspješno i predano služenje Islamskoj zajednici. Nakon što je u Medicinskom centru u Bihaću stekao certifikat za obrezivanje djece 1972. godine, uz svoj glavni posao, tri decenije se usputno bavio berberlukom-sunnećenjem. Zadnje desetljeće svoga života rekreativno se bavio pčelarstvom i tim dodatnim zanimanjem psihički se rasterećivao i odmarao.

Muallimski, imamski i hatibski rad Hasan ef. Hilića

Nepunih četrdeset godina Hasan ef. je bio muallim. Sve vrijeme muallimskog posla podučavao je mnogo djece, pogotovo u Varoškoj Rijeci (23 godine) gdje je tokom svake vjeronaučne godine obučavao preko 150 učenika, nekada i po 200. Bez obzira na veliku brojnost, s učenicima je postizao značajne rezultate. Kao muallim bio je omiljen, u isto vrijeme odgovoran i nije se štedio. Mnogo je generacija i polaznika koji su pred njim savladali osnove islamskog znanja, morala i učenje Kur'ana. Na tom polju uložio je dosta truda i strpljivosti. Otud je sasvim logično što je Hasan ef. kao zaslužni muallim za vjeronaučnu 1987/88. godinu dobio nagradu i priznanje Star-

ještinstva IZ-e za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Sloveniju.

Od njegovih učenika nekolicina ih je poslije završilo medrese, fakultete, magistrature, doktore, od kojih su neki danas priznati univerzitetski i društveni radnici. Kada bi se valorizovao njegov muallimski rad, sigurno je da bi ocjene bile visoke. Uostalom, na stotine njegovih đaka, danas porodičnih ljudi, intelektualaca, poduzetnika, demobilisanih boraca, čestitih džematlija... bi to zdušno potvrdilo.

Hasan ef. je bio savjestan i u svom imamskom i hatibskom poslu. Odlikovao se lijepim glasom i pravilnim učenjem Kur'ana, čime se njegov imamet prepoznao. Krasili su ga dobromjeran, korektan i blagonaklon odnos prema džematlijama, te je razumljivo da su ga uvažavali i poštovali. Samom hatabetu, pripremanju hutbi i vazova, pristupao je krajnje ozbiljno. Trudio se i uspijevao da u svojim obraćanjima bude jasan, inspirativan, aktuelan, argumentovan, u duhu vremena i prilika.

Publicistički rad Hasan ef. Hilića

Svoje publicističke sposobnosti Hasan ef. je počeo iskazivati još dok je bio maturant sarajevske Gazi Husrev-begove medrese u čijem (učeničkom) listu Zemzem je počeo objavljivati prve radove. S pisanjem je nastavio i poslije Medrese, tokom radnog vijeka, sve do smrti. Po slobodnoj procjeni objavio je više stotina naslova, stručnih radova, osvrti, analiza, izvještaja sa terena i sl. Svoj bibliografski niz, kroz period od četrdesetak godina, krunisao je knjigom «Džamije Velike Kladaše», koja je, slobodno se može reći, sinteza njegovog novinarskog, znanstvenog i istraživačkog rada. U pogovoru ove knjige, njen recenzent Emin Huskić, publicista i književnik, o njoj i o autoru kaže slijedeće: „Hasan-efendija Hilić je monografijom o kladaškim džamijama uistinu obradovao sve one koji na bilo koji način nastoje dati doprinos proučavanju krajiške historiografije, književnosti, kulture i tradicije. On je „svoj zadatak“ shvatio kao imperativ, budući da su u Krajini slatki zaborav i nemark već poodavno u štetnoj vezi. U knjizi „Džamije Velike Kladaše“ on je znalački kombinirao dostupnu literaturu i arhivsku građu sa rezultatima vlastitog istraživačkog rada. Ona je jedinstvena po koncepciji, sadržajna i obogaćena mnoštvom podataka koji daju cjelovitu sliku džema'ata, objekata i standardnih arhitektonskih rješenja, karakterističnih za svaku džamiju“.

Osim u Zemzemu, s kojim je započeo svoj spisateljski opus, Hasan ef. je svoja promišljanja, stavove i analize objavljivao u Preporodu, Glasniku, Takvimu, Islamskoj misli, Muallimu, Novom muallimu, Oslobođenju, Kladaškim novostima, Krajini, Glasu Bužima, Slobodnoj Kladaši, Delilu (godišnjak Medžlisa IZ-e Bužim) i zagrebačkoj Areni. Zbog kontinuiranog objavljivanja radova u Islamskoj reviji Muallim imenovan je stalnim saradnikom u martu 1992. godine. Osim toga, povodom 30 godina izlaska islamskih informativnih novina Preporod, Rijaset IZ-e u Bosni i Hercegovini dodijelio mu je Priznanje za kontinuiranu dopisničku saradnju.

Smrt i dženaze r. Hasan-efendije

Poslije težeg moždanog udara i nekoliko dana neizvjesnosti Hasan ef. je preselio s ovog svijeta 19. decembra 2010. godine. Dan kasnije klanjate su mu dvije dženaze, u Todorovu, jer se udovoljilo nastojanjima njegovih džematlija, i u rodnim Hilićima, zbog onih koji nisu mogli do Todorova.

Prvu dženazu predvodio je stariji sin Izudin ef., imam u džema'atu Todorovska Slapnica, a drugu mlađi sin Fahrudin ef., tada imam u džema'atu Biščani kod Prijedora, a sada u Todorovu. Dženazama je prisustvovalo oko 150 imama, bihački muftija Hasan ef. Makić, izaslanik Rijaseta IZ-e Vehid ef. Arnaut, glavni imam Medžlisa IZ-e u Bugojnu, dekan Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću prof. dr. Muharem Štulanović, profesori Cazinske medrese i oko četiri hiljade musallija, rodbine, prijatelja, poznanika.

O merhumu su govorili Rifet ef. Šahinović, profesor medrese Džemaludin ef. Čaušević u Cazinu (sestric Hasan ef.), bihački muftija Hasan ef. Makić i izaslanik Rijaseta IZ-e Vehid ef. Arnaut. Suština njihovih riječi ukazivala je na širinu njegovog lika i djela, na postignute rezultate u periodu od 39 godina službe, na doprinos u izgradnji dva džema'ata u kojima je službovao, na ogroman broj učenika vjerske pouke što ih je podučio vjeri, islamskom življenju i na lijepe osobine koje su ga karakterisale.

Rahmetli Hasan ef. je iza sebe ostavio čestitu porodicu, suprugu Fatu-hanumu i četvero odgojene djece (najstariji Edin završio ekonomski fakultet i knjigovođa privatne firme u Sloveniji, Izudin ef. završio Pedagoški fakultet u Mostaru, Fahrudin ef. student Islamskog pedagoškog fakulteta Bihaću i Fakulteta islamskih

nauka u Sarajevu i najmlađa Azra vrstan student medicine), dva džema'ata koji ga se s ponosom sjećaju, preko stotinu objavljenih radova, knjigu „Džamije Velike Kladaše" i duge safove svojih učenika što pred njim naučiše šehadet i čvrsto ostaše pri tome.

Iz gore izloženog i onog što se zna o merhumu Hasan-efendiji, može se zaključiti i ustvrditi da je bio svestrana ličnost. Imam sa lijepim glasom, slušan hatib, dobar muallim sa pedagoškim crtama, zahvalan sagovornik, učtiv, simpatično duhovit, izrazito obrazovan, dokazan na peru, poštovan suprug, voljen roditelj. Isticao se inteligencijom, temeljitošću u poslu, kolegijal-

nošću, ljubaznim odnosom prema učenicima na vjerskoj pouci, i uopće svojim džematlijama. Vjerom u Allaha, dž.š., znanjem, zrelošću, iskustvom i ustrajnošću postigao je, hvala Bogu, mnogo. Ostavio je iza sebe svijetao dunjalučki put kojim će, uz Božiju milost, stići u društvo vjerovjesnika, šehida i dobrih Allahovih robova.

P.S. Sa ove distance posmatrano, pogotovo mi se čine zanimljivim odgovori Hasan ef. na nekoliko postavljenih pitanja, a činili su cjelinu intervju s njim, kojeg sam napravio prije šest godina i objavio u Preporodu, te ih donosim kao dodatak ovom tekstu.

Rad imama u džema'atu je raznolik. On se sastoji od vjerske pouke, imameta, hatabeta i drugih činilaca. Kako si prišao poslu i šta je utjecalo da u njemu budeš uspješan?

Imao sam sreću što sam se poslije završetka Medrese zaposlio na terenu OIZ-e Bužim gdje je vjerski život, oduvijek, bio na nivou. Imam je bio cijenjen i poštovan. Naravno, morao se u poslu dokazati. Za ono vrijeme, Odbor IZ-e u Bužimu bio je veoma organizovan i aktivan. To se prenosilo i na džemate. Uključujući se u takve tokove sa puno entuzijazma i želje da uspijem, vodio sam računa o kvalitetu hutbi, o vjerskoj pouci, o lijepom odnosu prema džematu. Džematlije su dobrim dijelom učile o islamu preko hutbi a djeca na vjerskoj pouci. Nikada nisam otišao na minberu nespreman, niti sam koristio godišnji odmor, niti zakasnio na kakvu obavezu. Na vjerskoj pouci sam imao po 200 učenika sa kojima sam radio dvije smjene. Eventualne probleme rješavao sam u okviru džemata i IZ-u nikad nisam time opterećivao. U 35 godina rada na vjerskoj pouci samo jednu godinu, radi ratnih dejstava, nisam održao hatme sa završnom godinom učenika vjerske pouke. Takav, iskren, odnos prema poslu, spoznaja da se može i mora više, ne potcjenjivanje i odbacivanje bilo koga i bilo čega, zahtjevnost sredine i želja da se uradi što više dobra, radi Božijeg zadovoljstva, utjecali su na moju uspješnost u imamsko-hatibskom i muallimskom poslu.

Sa džematom Varoška Rijeka kod Bužima prije rata izgradio si džamiju neobičnog arhitektonskog rješenja. Poslije rata sa džematlijama Todorova iz temelja si rekonstruisao todorovsku džamiju sa dvije munare. Šta je teže, graditi džamije ili izgrađivati kvalitetne odnose među džematlijama?

U džematu Varoška Rijeka proveo sam 23 godine rada. Taj period je najljepši dio moga života. Objektivno gladajući, uradilo se dosta, hvala Bogu. Rad na vjerskoj pouci bio je najisplativiji dio posla. Žetva posijanog sjemena je vidljiva i ohrabrujuća. U sadašnjim safovima lijepe varoške džamije a i među varoškim šehidima iz proteklog rata značajan dio je mojih učenika sa vjerske pouke. U Todorovo sam došao 15.10.1994. godine. Tada je djelovalo sablasno i porušeno. Džamija sa dvije munare, džematska kuća, škola, ambulanta, apoteka, pošta, stambena zgrada, trgovine, privatne kuće nosili su duboke ratne rane sa vrlo visokim procentom porušenosti. Stanovništvo je bilo isto u teškoj situaciji. Ratom iscrpljeno i dobrim dijelom raseljeno. Završetkom rata otpočelo se raditi udarnički. Na infrastrukturi, ustrojstvu džemata, pomirenju i povjerenju među ljudima. Objekti su većinom izgrađeni ili adaptirani. Proces izgradnje kvalitetnih odnosa među ljudima ide sporije i teže. To je teži dio posla. Upornošću i strpljivošću, ipak se vraća pomirenje i povjerenje. Iako sporo, pomiče se.

Hodžinski posao se mjeri različitim aršinima. Jedni ga ocjenjuju privlačnim, drugi teškim a treći zahvalnim. Kakvo je tvoje viđenje hodžinskog posla u kojem si već 35 godina?

Imam je najvažniji i najodgovorniji faktor u džema'atu i džamiji po pitanju vjerskog života. Predvodnik je džema'ata u namazu što dovoljno govori koliko je bremenita njegova uloga i odgovornost. Ona se ne tiče samo namaza nego i drugih činilaca u organizovanju džema'ata koji odlikavaju njegovu živost, pokretljivost, marljivost, zainteresiranost, vjersku obrazovanost, humanost i zajedništvo. Predvođenje džema'ata u svemu pozitivnom i kontinuirana budnost imama po svim pitanjima bitnim za džema'at, istovremeno karakterišu imamsku ulogu teškom, ali i zahvalnom. Ta težina ne može se mjeriti vrijednošću uspjeha na vjerskoj pouci, upućivanjem džema'ata pravom putu, širenju istine... Profesionalnost i predanost hodžinskom poslu kroz prizmu ispravnog djelovanja donosi uspjeh, poštovanje i ahiretsku nagradu. To našem poslu daje privlačnost, specifičnost i ljepotu bez obzira na sve teškoće koje ga prate.

Summary الموجز

COMMEMORATION OF
HASAN EF. HILIĆ RAHMETULLAH ALEYHI (1949-2010)

في ذكرى المرحوم الشيخ حسن هيليتش

Hamdija NESIMOVIĆ

حمديا نسيموفيتش

Hasan ef. Hilić, a prominent imam, hatib, muallim and publicist was born in Lubarda near Bužim in 1949. He dedicated his life to serving Islam and the Islamic community, he was renowned as imam who approached his vocation with dedication and responsibility, an imam who directed, explained, wrote and spoke what was appropriate in place and time regardless of social and political circumstances. Two times he was elected the head imam of the Islamic community Velika Kladošća. He was the vice president of Ilmiyye Society within the Islamic community of Bosnia and Herzegovina. At the occasion of marking 10 years of the activity of the Ilmiyye Society of the Islamic Community of B&H, on November 12th 2008, the head committee of the society presented him award for an outstanding contribution to the promotion of an institution of imam. He passed away in 2010.

ولد الإمام والخطيب والمعلم والكاتب البارز: الشيخ حسن هيليتش. سنة ١٩٤٩. في قرية لوباردي القريبة من بوجيم. سخر الشيخ حسن حياته لخدمة الإسلام والشيخة الإسلامية. وعرف عنه الالتزام والنشاط والشعور بالمسؤولية في أدائه لوظيفة الإمام. وبغض النظر عن النظام السياسي السائد. كان الشيخ حسن هيليتش يوجه. ويبين. ويكتب. ويتحدث عن كل الأمور التي يتطلبها المكان والزمان. شغل الشيخ حسن ولفترتين منصب كبير الأئمة بمجلس المشيخة الإسلامية في فيليكا كلادوشća. وكان نائباً لرئيس جمعية "علماء" في البوسنة والهرسك. وكان قد أقيم في ١٢ من نوفمبر ٢٠٠٨. احتفال بالذكرى السنوية العاشرة على بدء عمل جمعية "علماء" ضمن إطار المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك. وفي ذلك الاحتفال منحه اللجنة الرئيسة لجمعية "علماء" شهادة تقدير ومكافأة مالية. تقديراً لدوره المتميز في تعزيز مكانة الإمام من خلال نشر الأعمال العلمية. وقد توفاه الله سنة ٢٠١٠.